

ESA 2022 15

ELi finantsvaldkonda reguleerivad asutused hoiatavad tarbijaid krüptovarariskide eest

Euroopa järelevalveasutused (EBA, ESMA ja EIOPA) hoiatavad tarbijaid, et paljud krüptovarad on suure riskiga ja spekulatiivsed. Need ei sobi enamikele jaetarbijatele investeringuna ega makse- või vahetusvahendina.

Nende varade ostmisel on tarbijad suures ohus jääda ilma kogu oma investeeritud rahast. Tarbijad peaksid teadvustama eksitava reklaami riski, sealhulgas ühismeedia ja mõjuisikute kaudu. Tarbijad peaksid olema eriti ettevaatlikud kiire ja suure tulu lubaduste suhtes, eriti kui need näivad olevat liiga head, et olla tõsi.

Tarbijad peaksid teadvustama, et neile on kättesaadav vähe kaitsevõimalusi, sest krüptovarad ning seonduvad tooted ja teenused ei kuulu praeguste ELi finantsteenuste eeskirjade kohaldamisalas üldiselt kaitse alla.

MIDA TEADA JA KONTROLLIDA

Teadvustage krüptovarade ning nendega seotud toodete ja teenuste riske ning kaalutlege hoolikalt, kas need on teie eelistuste ja finantsseisundi jaoks vastuvõetavad. Need riskid on muu hulgas järgmised:

- võite kaotada kogu oma investeeritud raha;
- hinnad võivad lühikese aja jooksul kiiresti langeda ja tõusta;
- võite langeda pettuse, tegevusvigade või küberrünnakute ohvriks;
- kui midagi läheb valesti, ei ole teil tõenäoliselt õigust kaitsele ega hüvitisele.

Kui mõtlete krüptovarade või seonduvate toodete ja teenuste ostmisele, küsige endalt järgmist.

- Kas saate endale lubada kogu oma investeeritud raha kaotamist?
- Kas olete valmis reklaamitud tulu saamiseks võtma suurt riski?
- Kas mõistate krüptovara või seonduvate toodete ja teenuste omadusi?
- Kas ettevõtted/isikud, kellega teete tehinguid, on usaldusväärsed?
- Kas ettevõtted/isikud, kellega teete tehinguid, on asjaomaste riiklike ametiasutuste mustas nimekirjas?¹
- Kas suudate tõhusalt kaitsta seadmeid, millega ostate, talletate või edastate krüptovarasid, sealhulgas oma isiklike krüptovõtmeid?

¹ NB! Puudumine mustast nimekirjast ei tähenda tingimata, et tehing selle ettevõtte/isikuga oleks ohutu

Mis on peamised riskid?

- **Äärmuslikud hinnamuutused:** paljusid krüptovarasid mõjutavad järsud ja äärmuslikud hinnamuutused ning need krüptovarad on spekulatiivsed, sest nende hind sõltub sageli ainult tarbija nõudlusest (võib puududa tagatisvara või muu käegakatsutav väärtus). Võite kaotada suure summa või isegi kogu oma investeeritud raha. Äärmuslikud hinnamuutused tähendavad ka seda, et paljud krüptovarad ei sobi väärtuse säilitamiseks, vahetamiseks ega maksevahendiks.
- **Eksitav teave:** teatud krüptovarasid ja seonduvaid tooteid reklaamitakse avalikkusele agressiivselt, kasutades turundusmaterjali ja muud teavet, mis võib olla ebaselge, mittetäielik, ebatäpne või isegi sihilikult eksitav. Näiteks ühismeediareklaamid võivad olla väga lühikesed ja keskenduda võimalikule kasumile, kuid mitte suurtele riskidele. Teadvustage, et ühismeedias on mõjuisikuid, kellel on tavaliselt rahaline stiimul teatud krüptovarade ning seonduvate toodete ja teenuste turundamiseks ning nende teated võivad seega olla kallutatud.
- **Kaitse puudumine:** enamik krüptovarasid ning nendega seonduvate toodete ja teenuste müük on ELis reguleerimata.² Nendel juhtudel ei saa te kasutada õigusi ja kaitset, mis on tarbijatele kättesaadavad reguleeritud finantsteenuste korral, näiteks kaebuste esitamise või lahendamise mehhanisme.
- **Toote keerukus:** osa krüptovaradega seotud tooteid on väga keerukad ja mõnikord omadustega, mis võivad suurendada kahjusid ebasoodsate hinnamuutuste korral. Need tooted ei sobi oma keerukuse tõttu paljudele tarbijatele.
- **Pettus ja pahatahtlikud tegevused:** on mitmeid libakrüptovarasid ja petuskeeme ning teadvustage, et nende ainus eesmärk on mitmesuguste tehnikatega (nt õngitsemisega) jätta teid rahast ilma.
- **Turuga manipuleerimine, hindade läbipaistvuse vähesus ja väike likviidsus:** krüptovarade hinnakujundus ja tehingute tegemine ei ole sageli läbipaistvad. Osa krüptovarasid kuulub väikese hulga isikute valdusesse, mis võib mõjutada hindu või likviidsust. Võib seega juhtuda, et te ei saa krüptovarade ostmisel või müümisel õiglast hinda või teid ei kohelda õiglaselt või ei õnnestu teil müüa oma krüptovarasid nii kiiresti kui soovite, sest puudub potentsiaalne ostja. Mitmel korral on teatatud turuga manipuleerimisest.
- **Häkkimine, tegevusriskid ja turbeprobleemid:** krüptovarade aluseks on hajasraamatu tehnoloogiaga, millel võivad olla eririskid. Mitu krüptovarade väljastajat ja teenuseosutajat, sealhulgas krüptobörsid ja rahakotiteenuse osutajad, on kogunud küberrünnakuid ja suuri tegevusprobleeme. Paljud tarbijad on kaotanud oma krüptovarad või on kandnud kaotusi selliste häkkimiste ja katkestuste tõttu või põhjusel, et nad on kaotanud isiklikud krüptovõtmed, millega neil oli juurdepääs oma varadele.

² Mõni ELi liikmesriik on kehtestanud riiklikud eeskirjad, et reguleerida teatud krüptovarasid ja seonduvaid tooteid või teenuseid. Lisaks nõutakse teatud tüüpi krüptovarateenuste osutajatelt, sealhulgas börsiteenuste ja deponeerimisteenuste osutajatelt tegevusluba või registreerimist rahapesuvastase võitluse ja terrorismi rahastamise vastase võitluse eesmärgil. Lisateavet annab asjaomane pädev asutus.

Taustteave

See hoiatus tugineb Euroopa järelevalveasutuste asutamismääruste artikli 9 lõikele 3.³ See täiendab varasemaid hoiatusi krüptovarade ostmise/valdamise riskide kohta.^{4,5,6}

Krüptovarad saab määratleda kui väärtuse või õiguste digitaalsed esitused, mida võib edastada või talletada elektrooniliselt, kasutades hajusraamatu tehnoloogiat või sarnast tehnoloogiat.

Euroopa järelevalveasutused on tähendanud suurenevat tarbijaaktiivsust ja huvi krüptovarade vastu, sealhulgas nn virtuaalvaluuta ja uut tüüpi krüptovarade ning seonduvate toodete ja teenuste tekkimist, näiteks mitteasendatav vara (NFT), tuletisinstrumendid, mille alusvaraks on krüptovarad, investeerimisfondi tootlusega seotud investeerimisriskiga elukindlustus, mille alusvaraks on krüptovarad, ja detsentraliseeritud rahanduse (DeFi) rakendused, mis väidetavalt toovad suurt ja/või kiiret tulu. Euroopa järelevalveasutused on mures, et üha rohkem tarbijaid ostab neid varasid eeldades, et saavad sealt suurt tulu, ilma kaasnevaid riske teadvustamata.

2020. aasta septembris esitles Euroopa Komisjon krüptovaraturgude määruse seadusandlikku ettepanekut.⁷ Ettepanekuga luuakse krüptovarade väljastajate ja teenuseosutajate reguleerimise ja järelevalve laiaulatuslik raamistik, et kaitsta tarbijaid ning finantssüsteemi terviklikkust ja stabiilsust. Tarbijatele tuletatakse siiski meelde, et ettepanek on kaasseadusandliku protsessi tulemus.⁸ Tarbijad ei saa kasu ettepanekus ettenähtud kaitsemeetmetest, enne kui see vastu võetakse ja seda kohaldatakse.

Käesoleva hoiatuse andmise kuupäeval on olemas enam kui 17 000 krüptovara, millest osa kutsutakse virtuaalvääringuteks, digitaalseteks müntideks, plokihelühikuteks või tokeniteks.⁹ Praegu on kõige tuntumad krüptovarad bitcoin ja ether, mis koos moodustavad ligikaudu 60% krüptovarade kogu turukapitalisatsioonist. Mõne krüptovara energiatarve on suur, näiteks kaevandamisel ja valideerimisel, ning tarbijad peaksid teadvustama nende keskkonnamõju.¹⁰

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. detsembri 2019. aasta määrus (EL) 2019/2175, millega muudetakse määrust (EL) nr 1093/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Pangandusjärelevalve), ELT L 331, 15.12.2010, lk 12; määrust (EL) nr 1094/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve), ELT L 331, 15.12.2010, lk 48; määrust (EL) nr 1095/2010, millega asutatakse Euroopa Järelevalveasutus (Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve), ELT L 331, 15.12.2010, lk 48.

⁴ EBA (2013), [Warning to consumers on virtual currencies \(Tarbijate hoiatamine virtuaalvääringute suhtes\)](#), 12. detsember

⁵ Euroopa järelevalveasutused (2018), [ESAs warn consumers of risks in buying virtual currencies \(Euroopa järelevalveasutused hoiatavad tarbijaid virtuaalvääringute ostmise riskide eest\)](#), 12. veebruar

⁶ ESMA (2021), [ESMA sees high risks for investors in non-regulated crypto-assets \(ESMA näeb suurt riske reguleerimata krüptovaradesse investeerijatele\)](#), 17. märts

⁷ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, mis käsitleb krüptovaraturge ja millega muudetakse direktiivi (EL) 2019/1937, COM/2020/593, 24.9.2020.

⁸ [Seadusandlik tavamenetlus – Consilium \(europa.eu\)](#)

⁹ Allikas: Coinmarketcap.com, andmed seisuga 3. märts 2022.

¹⁰ Lisateave: vt nt Cambridge Centre for Alternative Finance (2022), [Cambridge Bitcoin Electricity Consumption Index](#).